

Мая звышздольнасць: беларускія жанчыны

Прамова з падзякай. Ірына Альхоўка аддае даніну павагі жанчынам папярэдніх пакаленняў, такім як яе былая прафесарка ўніверсітэта і заснавальніца прэміі Ганна Кляйн. Яна кажа, што іх трываласць і адвага служаць пуцяводнай зоркай для ўсіх ва ўсе часы.

Паважаныя прысутныя, шаноўныя каляжанкі і калегі, дарагія сёстры!

Перш за ўсё дазвольце мне выказаць сваю сардэчную ўдзячнасць маім дарагім калегам з арганізацыі РАЗАМ за вылучэнне мяне на гэтую прэмію і за іх непахісную веру ў мяне. Таксама выказваю сваю шчырую падзяку Фонду Генрыха Бёля за прызнанне майго ўкладу ў прасоўванне правоў жанчын у Беларусі.

Сёння я стаю перад вамі глыбока кранутая і да глыбіні душы ўсцешаная. Больш за тое, я адчуваю вялікую сілу дзякуючы велізарнай падтрымцы і салідарнасці шматлікіх выбітных жанчын, якія стаяць на маім баку. Літаральна кожнай з іх я выказваю сваю глыбокую падзяку.

Гэтая ўзнагарода для мяне не проста сімвал прызнання; гэта магчымасць паразважаць над амаль трыццацігадовым шляхам. Глыбока сімвалічна, што ў 2025 годзе гэтая прэмія ўручаецца тром жанчынам, кожная з якіх прадстаўляе розныя генерацыі актывістак, якія змагаюцца за гендарную роўнасць і правы жанчын у Беларусі. Гэта поўніць мяне надзеяй і ўмацоўвае маё перакананне, што, нягледзячы на тое, што мы зараз не можам працаваць у Беларусі, мы працягваем служыць сваёй краіне і адстойваць інтарэсы жанчын. Нашы метады могуць быць рознымі, нашыя крыніцы натхнення могуць адрознівацца, але нас аб'ядноўвае адзіная мэта – узмацніць галасы беларускіх жанчын, забяспечыць прадстаўленне іх інтарэсаў і трывала ўключыць правы жанчын у шэраг дэмакратычных каштоўнасцяў.

Натхнёныя канцэпцыяй жаночай салідарнасці

Калі казаць пра пакаленні жанчын-актывістак, мне хацелася б аддаць належнае тым мужным жанчынам, якія прывялі мяне ў гэты рух у 1990-я гады. Яны ніколі не мелі магчымасці атрымаць узнагароды або грамадскае прызнанне за сваю працу, але іх уклад невымерны і яго немагчыма пераацаніць.

Успомніма тыя часы – пачатак 1990-х, распад Савецкага Саюза, адкрыццё меж і светанак новага свету, поўнага магчымасцямі і ідэямі. Прафесарка майго ўніверсітэта спытала мяне, ці хачу я далучыцца да жаночай групы. На той момант ёй было 55 гадоў – пенсійны ўзрост для жанчын у тыя часы. Бацька назваў яе ў гонар дачкі Сталіна Святланай, а сваю акадэмічную кар'еру яна пабудавала ў савецкі час. У яе не было ні ведаў англійскай мовы, ні досведу кіравання праектамі, ні персанальнага камп'ютара, ні доступу ў Інтэрнэт. Але

[Hier eingeben]

Ў яе быў бязмежны энтузіязм і самыя высакародныя намеры – унесці змены ў свет і ў жыццё жанчын.

Як ёй гэта ўдалося? Як яна, маючы вельмі кансерватыўнае сямейнае паходжанне, сфарміраваная савецкай сістэмай, знайшла ў сабе смеласць парваць з гэтым, пайсці на рызыку і натхніць сваіх студэнтаў – у тым ліку і мяне – ідэямі жаночай салідарнасці? Каб кінуць выклік сістэме, у якой чалавек пражыў усё жыццё, патрэбны нязломны дух і сапраўды свабодны розум. Я бясконца захапляюся ёю, і я шаную і памятаю ўсіх гэтых незвычайных жанчын, якія ішлі да мяне і якія навучылі мяне, што ніколі не позна змяніць сваё жыццё, і што можна ў кожным узросце ажыццявіць сваю мару.

Захаваўне спадчыны Ганны Кляйн – гэта выдатная магчымасць аддаць даніну павагі ўсім жанчынам папярэдніх пакаленняў, якія праклалі шлях для іншых, як гэта зрабіла Ганна Кляйн, адстойваючы правы жанчын і забяспечваючы інтэграцыю іх галасоў у палітычны дыскурс. Яе трываласць і адвага служаць пучыводнай зоркай для ўсіх нас у кожную эпоху.

Ператварэнне болю і слёз у законы і стратэгіі

Працягваючы свае разважанні, мне хацелася б падзяліцца яшчэ адной гісторыяй з першых дзён маёй кар'еры ў галіне правоў жанчын. У 2000 г. Адна нямецкая НДА звязалася са мной з просьбай аб дапамозе беларускай жанчыне, якая ў выніку гандлю людзьмі трапіла ў Германію. Яна падвяргалася сексуальнай эксплуатацыі ў бардэлі, давала паказанні супраць злачынцаў у судзе, але ў выніку ёй было адмоўлена ў падаўжэнні статусу жыхарства і яна была вымушана вярнуцца ў Беларусь пасля таго, як больш за год правяла ў Германіі. На той момант у мяне было толькі тэарэтычнае разуменне гандлю людзьмі. Я ніколі не сутыкалася з людзьмі, якія перажылі гэта ў рэальным жыцці. Але я хацела дапамагчы. Я хацела змяніць свет.

Я паехала ў Мінскі аэрапорт – вялізны халодны будынак з бетону і шкла. Мне было 28 гадоў, я адчувала сябе там маленькай і няўпэўненай, але ў мяне была важная місія. Самалёт прыбыў, і калі людзі пачалі выходзіць, я заўважыла маладую жанчыну з дзвюма вялікімі валізамі. Яна была элегантна апранутая, у шаўковым шаліку і трымала ў руках бляшанку кока-колы. Мая першая думка была: «Гэта не можа быць яна». Я лічыла, што ў мяне няма ніякіх чаканняў, таму што я ніколі раней не сустракала людзей, якія перажылі гандаль людзьмі. Тым не менш, я несвядома чакала ўбачыць кагосьці відавочна разбітага, хто плача стоячы на каленях, молячы аб дапамозе. А я вось прыйду і выратую яе, і мы разам праспяваем «Кумбая». Але нічога такога не было. Яна была крохкай, але моцнай, з высока ўзнятай галавой і неяк падазрона ставілася да мяне. Яе чамаданы былі поўныя адзення сэканд-хэнд з жаночага прытулку і сціпрых падарункаў для яе дзіцяці. Нават бялізну ёй далі ў прытулку. І ўсё ж, нягледзячы на ўсё, што яна перажыла, яна захавала сваю годнасць! Я дагэтуль памятаю гэтую выяву ва ўсіх дэталях.

[Hier eingeben]

Гэта быў адзін з самых грунтоўных урокаў, якія я засвоіла: не мець чаканняў, слухаць з павагай, разумець і прымаць, не асуджаць і не спрабаваць «ратаваць», а дазваляць жанчынам дзяліцца сваімі гісторыямі сваімі спосабамі і словамі. Бачыць найперш людзей, а потым працэдуры і чалавечую годнасць, а потым траўму – гэта адзіны шлях, якім мы можам даць жанчынам магчымасць вярнуць сабе моц і годнасць, вярнуць кантроль над сваім жыццём.

Таму я глыбока ўдзячная жанчынам, якія навучылі мяне дапамагаць ім, і я імкнуся перадаць гэты каштоўны ўрок новым генерацыям актывістак у галіне правоў жанчын.

Поспехі, іх знішчэнне і працяг працы ў выгнанні

На працягу шмат гадоў мы з маёй камандай ператваралі жаночы боль і слёзы ў законы, палітыку і паслугі. У 2000 г., усяго праз 4 месяцы пасля таго, як «Ла Страда Беларусь» арганізавала першы круглы стол па гандлі людзьмі, мне патэлефанавалі з Міністэрства ўнутраных спраў і паведамілі, што ў Крымінальны кодэкс будуць унесены папраўкі, якія ўключаць артыкулы аб барацьбе з гандлем людзьмі. Праз год пачала дзейнічаць гарачая лінія кансультавання па бяспечнай міграцыі. У 2004 г. мы адкрылі прытулак для ахвяр гандлю людзьмі. У 2012 г. наша каманда стварыла нацыянальную лінію дапамогі пацярпелым ад хатняга гвалту, якая адказала на больш чым 15 000 званкоў на працягу дзевяці гадоў. І кожны раз, калі я вярталася ў офіс пасля напружаных сустрэч з чыноўнікамі, стомленая і расчараваная, я бачыла, як супрацоўнікі службы даверу нястомна бяруць трубку. І я сказала сабе: табе нельга здавацца.

Мне падавалася, што самы змрочны момант быў у 2018 г., калі ўрад адмяніў законапраект аб прадухіленні хатняга гвалту. Але потым, у 2021 г., я была вымушана з'ехаць у выгнанне.

Выгнанне прынесла глыбокі смутак – боль разбуранай сям'і, але таксама пакуты для жанчын у Беларусі, якія па-ранейшаму цярпяць ад хатняга гвалту з абмежаваным доступам да гендарна-адчувальнай і не асуджальнай падтрымкі. Я бядую, што многае з таго, што мы з калегамі будавалі гадамі, было дэмантавана за адну ноч.

Але нішто не можа пахіснуць мае каштоўнасці, мае перакананні або маю прыхільнасць да правоў жанчын. Гэта мая звышздольнасць! Гэта звышдольнасць многіх беларускіх жанчын – як у Беларусі, так і ў эміграцыі – выжыць, захаваць нашу веру ды трываласць і кожны дзень рабіць маленькія, але значныя крокі наперад. Калі мяне пытаюць, чым я больш за ўсё ганаруся пасля многіх гадоў удзелу ў жаночым руху, я адказваю без ваганняў: натхненнем новага пакалення жанчын далучыцца да гэтага руху. І хоць цяпер я належу да паважанага клуба «мацярэй-заснавальніц Ла Страды», я не збіраюся адыходзіць ад спраў.

[Hier eingeben]

Жаночыя галасы павінны быць у палітыцы

Давайце сёння ўсе мы павітаем апладысментамі жанчын усіх генерацый – тых, хто быў у першых шэрагах, і іх пераемніц! Мы розныя, але ў гэтыя цёмныя часы нам трэба засяродзіцца на тым, што нас аб'ядноўвае, а не на тым, што раз'ядноўвае. Адмоўная рэакцыя на гendarную роўнасць ускладняе прагрэс, але нават утрымліваць лінію супраць рэгрэсу - гэта ўжо дасягненне.

І маё апошняе пасланне не толькі беларускаму ўраду, але і дэмакратычным сілам у выгнанні, якія часта грэбуюць парадкам дня гendarнай роўнасці і правоў жанчын.

Няма дэмакратыі без галасоў жанчын у палітыцы,

Няма дабрабыту грамадства без доступу жанчын да працы з добрым заробкам,

Няма нацыянальнай бяспекі без законаў, якія абараняюць жанчын ад гвалту, і

Няма міру без жанчын за сталом перамоў.

Дзякуй!